

Upoznavanje djece sa slikovnicama i knjigama

Dr. sc. Tatjana Vonta i Fanika Balič
Razvojno - istraživački centar za obrazovne
inicijative Korak po korak, Slovenija

Čitanje je jedna od najvažnijih cjeloživotnih aktivnosti. Djeca se povezuju s čitanjem i slikovnicama znatno prije nego što doista nauče čitati. To povezivanje počinje kad dijete prvi put primi slikovnicu u ruke ili kad mu roditelji čitaju. U članku Tatjane Vonte i Fanike Balič pročitajte kako pomoću razvojnih koraka ERR sustava približiti djeci pisanu riječ.

Za djecu je čitanje divan način provođenja vremena s roditeljima. Interakcija koja se odvija između djeteta i roditelja kad zajedno čitaju ima neke važne komponente. Jedna od njih je predvidivost – budući da se takve aktivnosti obično odvijaju po uobičajenom rasporedu i slijede određenu rutinu. Prisutna je i igrovna uгода jer su ove aktivnosti zabavne. Jezik se koristi za konstruiranje značenja i razmjenu ideja. Dijete dobiva priliku voditi aktivnost, roditelj prilagođava jezik i čitalačko ponašanje te oni zajedno razvijaju vlastiti žargon za mnoge zamisli. Na taj način roditelji intuitivno koriste metodu istraživanja kako bi svoju djecu poučili o jeziku, pismu i knjigama (Daniels, 1994., str. 37). Dijete shvaća da je knjiga povezana s nečim ugodnim za njega i njemu važne odrasle osobe, da je čitanje nešto od čega se svi osjećaju dobro. Shvaća značenje riječi za određeni predmet znatno ranije nego što zna izgovoriti tu riječ. Kasnije počinje shvaćati da u knjigama postoje slike i riječi i da imaju značenje. To je prvi korak u razvoju čitalačkih sposobnosti i ljubavi prema knjigama.

Koraci u upoznavanju djece s knjigama

Upoznavanje djece s knjigama i razvoj ljubavi prema knjigama je proces u kojem odrasli pomažu strukturirati interakcije i iskustva koja omogućuju djetetu da prođe kroz cijelu seriju razvojnih koraka. Ovaj se proces može shvatiti unutar okvira (evokacija, razumijevanje značenja, refleksija) ERR sustava (Steele, Meredith i Temple, 1998.).

Evokacija

U ovoj fazi želimo potaknuti dijete da se prisjeti onoga što zna o nekoj temi – ohrabriti ga da počne govoriti o njoj budući da će je tijekom aktivnosti podrobno ispitivati. Primarna je važnost ove faze uspostaviti bazu osobnog znanja i vjerovanja kojoj se može dodati novo znanje i povezati novo s poznatim. U ovoj fazi istovremeno potičemo dijete da razmišlja i govori o tome što zna i kako to razumije. Na vidjelo izlaze pojmovi koji su djetetu otprije iskustveno poznati. Djetetovo gledište nije sasvim podudarno s gledištem odrasle osobe ili nekog književ-

nog izvora. U skupini, djeca nude vlastite odgovore na razna pitanja. Neke od tih ideja mogu biti kontradiktorne, a razlike u idejama mogu djecu dovesti do toga da si međusobno postavljaju osobna pitanja koja su snažan motivacijski čimbenik za daljnje aktivnosti. Praksa približavanja slikovnica djeci u ovoj fazi sadrži nekoliko koraka koje odgajatelji trebaju provesti:

1. *Predstavljanje korica, naslova i autora teksta i ilustracija*

Ako su se u prethodnim čitalačkim aktivnostima već susreli s tim autorom ili ilustratorom, pokušajte povezati ta iskustva s novima.

2. *Predviđanje sadržaja*

U ovom koraku postavljamo pitanja kao što su: *O čemu se tu radi?; O čemu govori ova slikovnica?; Što će se događati u slikovnici?; Tko će biti glavni lik? Zajedno s ovim pitanjima moramo djeci pružiti priliku da objasne ZAŠTO tako misle.*

3. *Promatranje ilustracija i pretpostavljanje nastavka priče na temelju ilustracija*

Djeca predviđaju zbivanja prema ilustracijama, povezuju tekst s ilustracijama i postavljaju pitanja koja ih osobno zanimaju.

Razumijevanje značenja

U ovoj fazi dijete dolazi u dodir s novim idejama iz sadržaja slikovnice. Zadaća je ove faze potkrijepiti angažman i interes pobuđen u prvoj fazi. Osim toga, dijete radi poveznice između poznatog i novog znanja i na taj način uspostavlja novo razumijevanje. Uloga je odgajateljice s dramatskim uživanjem pročitati priču i stvoriti na

taj način uzbudljiv ugođaj za čitanje i slušanje. Odgajateljica može čitati uz svijeću, koristiti tihi glazbu kao zvučnu pozadinu, služiti se različitim vizualnim pomagalicama da pomogne djeci usredotočiti se na slušanje i sl.

Refleksija

U ovoj fazi od djece se očekuje da vlastitim riječima izraze ideje s kojima su se susrela. Djeca će se najbolje sjećati onoga što je povezano s njihovim osobnim iskustvima, izraženo vlastitim riječima; zato je neophodno održati raspravu nakon čitanja. Odgajatelji mogu postaviti pitanja kao što su: *Kako vam se sviđela slikovnica i zašto?, Je li vas priča na nešto podsjetila i zašto?, Je li vas što god iznenadilo i zašto?, Koji vam se lik svidio i zašto?* Odgajatelji bi ovim pitanjima trebali poticati samoizražavanje djece. Razmjena ideja među djecom proširuje njihov rječnik, no istovremeno ih izlaže i različitim viđenjima koja mogu uzeti u obzir pri izgradnji vlastitih. Ovo je vrijeme promjene i rekonceptualizacije u procesu

Evokacija

1. Predstavljanje knjige
2. Predviđanje sadržaja
3. Promatranje ilustracija

Razumijevanje značenja

4. Čitanje/slušanje

Refleksija

5. Rasprava nakon čitanja
6. Povezivanje s drugim aktivnostima

učenja djece. U vrtićkom okruženju, ova faza izlaže dijete različitim načinima integriranja novih informacija, kao i fleksibilnijim konstruktima koje ubuduće može primijeniti. Iskusni odgajatelji će pronaći različite kreativne načine, situacije i aktivnosti kako bi omogućili djeci da ove nove ideje koriste i primjenjuju u različitim razvojnim i sadržajnim područjima u holističkom kontekstu.

Slikovnice kao poveznica između roditelja i djece

Roditelji su često zbunjeni oko toga koje su slikovnice primjerene njihovoj djeci; neki roditelji nemaju prilike kupiti ili posuditi slikovnice, a neki ne znaju niti koliko su slikovnice važne u djetetovom razvoju i životu. Stoga je jedan od važnih ciljeva odgajatelja i vrtića informirati roditelje o dobrobiti koju slikovnice donose dječjem razvoju.

U vrtićima možemo lako organizirati različite načine informiranja o razvoju primjerenim slikovnicama (npr. informacijski stol, pismo roditeljima, povremene pismene obavijesti itd.). Druga vrlo bitna uloga vrtića jest omogućiti roditeljima da lako dođu do tih slikovnica. Organizirati stvari tako da je odabir i posudbu moguće realizirati u vrtiću, doista je korak do uvođenja slikovnice u kućno okruženje za čitanje ili obogaćivanje tog okruženja. Uključivanje roditelja i drugih članova obitelji u razne aktivnosti povezane sa slikovnicama – kao što su izrada knjiga s djecom ili čitanje priča u vrijeme kad dolaze po djecu u vrtić – još je jedna dobra prilika da obogatimo obitelji znanjem i iskustvom kojim se kultivira ljubav prema slikovnicama i čitanju.

Popularna metoda korištenja slikovnica u svrhu stvaranja veze između doma i vrtića je ruksak slikovnica. U sklopu razvoja programa *Korak po korak* započeli smo prije desetak godina osmišljavati različite vrste ruksaka (npr. rođendanski ruksak, ruksak za djeda i baku, ekološki ruksak, autorski ruksak itd.). Ruksak obično uključuje: slikovnicu za dijete, stručnu knjigu ili časopis u kojima roditelji mogu pronaći zanimljive informacije o odgoju i obrazovanju,

dječjem razvoju i učenju, skrbi i zdravlju itd., pismo roditeljima koje tumači namjenu ruksaka, putujuću bilježnicu za povratne informacije i druge zanimljive informacije. Prema pravilima koje su zajednički razvili djeca i odgajatelji, ovi ruksaci redovito putuju između doma i vrtića. U nekim grupama ima više ruksaka, što djeci daje više prilika da ih ponesu kući. Ova inicijativa pokazuje vrlo dobre rezultate. Prema izjavama odgajatelja, više je roditelja počelo redovitije čitati s djecom. Djeca u vrtiću razmjenjuju mnogo ideja jer kod kuće čitaju iste slikovnice, a te ideje obogaćuju njihove aktivnosti i kreativnost. Prema izjavama roditelja, ovi su ruksaci postali integralni dio života njihovih obitelji, a počeli su čitati i više stručne literature. Ruksaci slikovnica promijenili su djecu, roditelje i vrtić.

Na kraju, moramo naglasiti da će dijete naučiti voljeti slikovnice, a kasnije i knjige, ako s njima živi svakoga dana, ako odrasli znaju kako slikovnice i knjige vitalno uključiti u svakodnevni život djeteta i predstaviti ih djeci na način koji u obzir uzima njihove individualne razvojne karakteristike u procesu učenja.

Reference

1. Daniels, H. (1994.), *Literature Cricles: Vocie and Choice in the Student-Centered Classroom*. York, ME: Stenhouse Publishers; Canada: Penbroke Publishers Limited.
2. Steele J.L., K.S. Meredith i C. Temple (1998.), *A Framework for Critical Thinking Across the Curriculum* (pripremljeno za projekt Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje), Vodič I.
3. Vonta, T., Balič, F. (2002.), *Introducing Books to Children. Educating Children for Democracy*, the Journal of the International Step by Step Association, br. 3, ljeto/jesen 2002. http://www.readingcorner.org/teachers/introducing_article.html

Literatura:

1. Kordigel, M. i T. Jamnik (1999.): *Književna vzgoja v vrtcu*, Ljubljana, DZS
2. Kropp, P. (2000.): *Otrok postane bralec za vse življenje*, Učila
3. Plut Pregelj, L. (1990.): *Učenje ob poslušanju*. Ljubljana: DZS
4. Hansen, K. A., Kaufmann, R. K., Burke Walsh, K.: *Razvojno primjereni program za djecu od 3 do 6 godina*, Pučko otvoreno učilište Korak po korak, Zagreb, 3. izd. 2006.
5. Walsh, K. B.: *Kurikulum za drugi, treći i četvrti razred osnovne škole*, Pučko otvoreno učilište Korak po korak, Zagreb, 2003.